

Ліневич П.*

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРОТОКОЛУ ТА ЦЕРЕМОНІАЛУ В СУЧАСНІЙ ДИПЛОМАТІЇ

Дипломатичний протокол постає як невід'ємна складова дипломатії, її метод та інструмент. Традиції протоколу та церемоніалу виникають поряд з дипломатичною діяльністю. Ще в первісну добу люди зрозуміли, що відносини краще будувати на основі співпраці, спільного вирішення питань, а не за допомогою сили. Так виникає перша дипломатія, а разом з нею і усталені правила поведінки, які зрештою набули свого прояву у формі протокольних норм.

Сьогодні протокол визначається як сукупність загальноприйнятих правил, традицій і умовностей, які дотримуються урядами, відомствами закордонних справ, дипломатичними представництвами, офіційними особами і дипломатами при виконанні своїх функцій у міжнародному спілкуванні [1].

Протокол охоплює широкий спектр норм – переговори, правила поведінки та одягу, листування. Крім того, особливе місце серед протокольних передписань займає питання старшинства дипломатичних представників. Очевидно, що різні держави, та особи, які їх представляють, мають неоднаковий вплив та авторитет в міжнародних відносинах. Таким чином, норми старшинства чітко регулюють розсадку під час протокольних заходів, порядок виступів тощо. У зв'язку з цим, виникають певні проблеми, оскільки норми старшинства доволі складні і не завжди трактується однозначно.

Іноді має місце так звана протокольна демонстрація – навмисне порушення протокольних норм з метою яскравого вираження відносин між дипломатами та державами.

Так, наприклад, під час саміту Україна – НАТО, що проходив восени 2002 року в Празі, Президент України опинився не поряд з президентом США та прем'єр-міністром Великобританії, як того вимагали офіційні правила розсадки. Для Леоніда Кучми було передбачене місце з краю столу, що вважається найменш почесним місцем. Справа в тому, що такий захід застосували з метою вираження невдоволення західних держав роллю України в так званому «Кольчужному скандалі» [4].

Існують зворотні випадки – порушення протокольних норм з метою вираження особливої поваги та пошани. Згідно правил зустрічей на вищому рівні, президента, який прибуває до країни з офіційним візитом, в аеропорту має зустрічати прем'єр-міністр. Як показує практика, трапляються випадки, коли президент приймаючої держави сам приєднується до церемонії зустрічі, чим демонструє виняткову повагу до гостя.

Таким чином, різноманітні протокольні моменти можуть суттєво змінити характер відносин між державами як в позитивну, так і в негативну сторону. Правила протоколу подібні до своєрідної невербальної «мови» дипломатії, яка дозволяє передбачити стан та динаміку відносин між державами.

Звісно, що порушення протокольних норм може відбуватися як свідомо, переслідуючи певну мету, так і випадково. На жаль, «проколи» протокольних служб дуже помітні і можуть стати причиною серйозних міжнародних наслідків, та й просто негативно відзначитись на іміджі країни.

* студент 4 курсу спеціальності «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Шинкаренко Т.І.

Так, наприклад, норми протоколу доволі часто порушуються протокольною службою Президента України. За словами радника-протоколіста, доцента Дипломатичної Академії Галини Науменко, «за роки незалежності президенти України, починаючи від Леоніда Кравчука, зруйнували службу протоколу. Віктор Ющенко з дружиною почав порушувати протокол з першого ж дня, коли взяв на інаугурацію всіх своїх дітей» [5].

Дивує сучасна ситуація зі спеціалістами-протоколістами. За часів Радянського Союзу, з України брали спеціалістів на Всесоюзний рівень. На жаль, сьогодні Україна залишилася майже без протоколістів. Це відбувається, на мою думку, тому, що в державних органах не існує великої потреби в хороших спеціалістах з протоколу. Протокол вважається другорядним і не має особливої уваги серед державних чиновників.

Хорошим протоколістом вважається той, кого дослухається його начальник – президент, прем'єр-міністр. І поки в протоколіст не стане важливою особою в державному апараті, країну не будуть поважати і рахуватися з нею на міжнародному рівні.

Література

1. Дипломатический словарь: В 3 т. – М.: Наука, 1984 – 1986.
2. Э.Л. Кузьмин. Протокол и этикет дипломатического и делового общения.
3. Борунков А.Ф. Дипломатический протокол России. – М. 2000
4. Законы дипломатии Или как не стать зачинщиком международного скандала: Інформаційний портал RTKORR.com [режим доступу] <http://www.rtkorr.com/news/2009/08/21/48611.new>
5. Галина Науменко: Когда меня видел Брежнев, тут же говорил: «Хохлушка приехала. Буду делать все точно». И садился на мои очки: Портал unian.net [режим доступу] <http://www.unian.net/rus/news/news-389152.html>